

TOVARNIŠKI VESTNIK

LETO: 1

KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

Št. 12.

JESENICE-FUŽINE

*Procvit podjetja,
blagostanje delavstva,
korist državi in bodočnosti!*

Sodelavcem – svojcem – javnosti

Nahajamo se v prilikah, ki zahtevajo, da spregovorimo vsem našim sodelavcem, njihovim svojcem, kraju in javnosti odkrito besedo. Nimamo več vzroka, da bi pred komurkoli zakrivali težkoče, ki obkrožajo našo industrijo in pretijo zastaviti pot podjetnosti v našem kraju. Sodelavci, svojci in javnost, nočemo reči, da bodo ovire, ki se nam stavljajo na pot, večje od našega prizadevanja, da bodo neprilike jačje od naše ljubezni do dela, da bodo močnejše od naše volje do žrtev za rast in procvit podjetnosti ter za blagostanje sodelavcev, svojcev in kraja, vendar smo danes na tem, da ne smemo več omalovaževati težkoč, ki lahko zastavijo pot naši podjetnosti. Tvorcnice rastejo, procvitajo in uspevajo v korist vsem, tvornice pa tudi propadajo v nesrečo vsem.

Nastopile so okolnosti, ki zavračajo leno in brezbrizno mneje, da je obstoj naše industrije in podjetnosti ponehala in samoobsebi umevna gotovost, ki stoji tu kot gotova stvar na večne čase in ne more nikdar propasti. Taka brezbrizna gotovost ni tisti zaželjeni poslovni mir, ki ga potrebuje vsaka podjetnost, nego je v naših prilikah bohotna njiva, kjer se pasejo vsi oni, ki nas bi radi uspavali, da nam bi laže odnesli podjetnost iz kraja. Brezbrizno in samoobsebi umevno gotovost obstanka naše podjetnosti pa potrebujejo za svojo pašo tudi tisti, ki laže zavajajo ljudi v svoje politične mreže, če jih ne pustijo misliti na to, da bo po političnih pridigah treba tudi jesti in živeti. Kadar je človek svojega obstanka kolikor toliko gotov, si pač lažje privoščiti kako zabavo in poslušati tudi kak svetovnonazorsko šalo, kadar pa mora skrbeti za kruh in obstanek otrok in svojcev, nima veselja poslušati bolanih ambicij kakih pokretašev. To dobro vedo tudi tisti, ki ribarijo po industrijah in ljudskih skupnostih, zato obidejo reelno plat življenja navadno z zatrditvami: obstanek vam pa je itak zagotovljen, samo, da nas v drugih stvareh poslušate... Kadar pa ob-

stane podjetnost, kadar izgine kruh, takrat taki pokretaši zbeže, da jih ljudstvo ne vpraša za rešitev iz bede.

Da, dokler se iz dimnikov kadi, dokler stroji teko, si lahko marsikdo dovoljuje lahkomišelnost kritiko, ko pa tvornica obstane, zaplaka delavec, zaplaka družina in kraj. Že so padale močne industrije, padale v naši bližini. Obstala je tvornica v Bistrici — gotovo radi »prevelikih profitov«, propadla tvornica elektrod na Dobravi, — prav tako radi »prevelikih dobičkov«, pred kratkim je odpovedala 300 tim delavcev tudi tvornica Petovija v Ptuj, ker bo prenehala delati — gotovo radi »prevelikih profitov«. Tudi zmanjšanje obratovanja v Trbovljah je pokrenjeno najbrže radi »profitov« itd. Vrsta industrijskih pokopališč pa še ni zaključena. Danes v tistih krajih ni več »velikanskih profitov« ni pa tam tudi tistih pridigarjev, ki bi povedali, kako naj se obubožano ljudstvo preživlja sedaj, ko jih nihče več ne »stiska«.

Uredništvo.

Delovne in obstojne prilike jeseniške industrije se slabšajo iz dneva v dan. Tega dejstva nočemo več prikrivati. —

Spremembe prihajajo tako hitro ena za drugo, da se grmadijo v močan zid zaprek za nadaljnje delo in za nadaljnji obstoj.

Mi dela nismo zanemarjali

Vsi naši sodelavci, vse ljudstvo in vsa javnost ve, da mi dela nismo zanemarjali. Leto za letom smo investirali milijone v jeseniške zastarele obrate, da smo jih obnavljali. Solastniki so se odpovedali vsakim izplačilom svojih dividend vsa leta, samo, da je jeseniška industrija lahko obnavljala obrate, ki novim delovnim in gospodarskim zahtevam niso več odgovarjali. Skupnim naporom solastnikov, tehnikom in odlični izvežbanosti naših kovinarjev se je posrečilo, da smo vkljub neprilikam prebredli najhujše in je podjetje uspevalo. V najhujši krizi, ko so ostale tvornice zapirale svoje obrate je jeseniška industrija zaposlila stotine novih delavcev, očetov in sinov revnega gorenjskega ljudstva, je dvignila krajevno, deželno in državno davčno moč in prospevala v ponos slovenske industrije, v blagostanje delavstva, korist državi in bodočnosti. Jesenicam smo za-

upali investicije tudi takrat, ko so nad tem kotom slovenske zemlje obupavali vsi drugi.

Zvišali smo delavske plače nad vse industrije v državi

Pri vsem našem delu za obnovitev obratov pa smo od vsega početka stremeli za blagostanjem svojih sodelavcev. Delavske mezde smo zviševali brez ozira na ostalo industrijo. V zadnjih par letih so se delavske mezde, pri Kranjski industrijski družbi dvignile od Din 49 dnevno na Din 67 dnevno povprečnega zaslužka. To je nesporni dokaz, ki ga ne more odvreči nobena debatna sovražnost. Mi smo delavske mezde zviševali iz leta v leto v kljub temu, da so cene našim proizvodom ostale enake ali pa so celo padle. Delavske mezde so se pri naši industriji zviševale tudi vse leto 1936., v kljub temu, da smo morali to leto plačati za nabavo starega železa 14 milijonov dinarjev več kot prejšnje leto.

Za socialne pridobitve delavstva

Naše socialno stališče in naše prizadevanje za dvig blagostanja delavstva smo s tem nesporno dokazali. Pri vsem tem pa smo pripravljali nova dela v socialno dobro našim sodelavcem, da jih pričnemo graditi po dovršitvi najnujnejših investicij v obratih. Ker pa so investicije za socialne in humanitarne ustanove v naši državi visoko obdavčene, smo že zaprosili za odpis tega davka v korist delavskim pridobitvam. Inozemska industrija je takih davščin za delavski dobro že davno oproščena in naši delavci so imeli priliko videti blagodejni vpliv te oprostitve pri industriji v Nemčiji, Avstriji in Češki.

Našim sodelavcem smo odstopali zemljišča in posojila za gradnjo lastnih domov. Samo v letošnjem letu je odobrenih nad 300.000 dinarjev malih gradbenih posojil sodelavcem, ki gradijo lastne domove.

NOVE TEŽKOČE

Cene surovinam so se dvignile, cene izdelkom so ostale iste ali pa so se še zmanjšale

V vsa ta naša prizadevanja pa so udarile nove težkoče. Že lansko leto smo morali za staro železo plačati 14 milijonov dinarjev več kakor prejšnje leto. Vkljub tej ogromni podražitvi smo znižanje delavskih plač zadrževali v upanju, da se razmere zopet zboljšajo. Zboljšanje pa ni hotelo priti. Iz dneva v dan so prihajala poročila, ki so upanje po zboljšanju položaja na jeseniško industrijo zasenčevala in nazadnje povsem zasenčila. Cene staremu železu so rasle od naročila do naročila, položaj na svetovnem trgu pa je kazal, da porastu cen surovinam še ni konec. Na drugi strani pa je nad našo industrijo prišlo dejstvo močne konkurence.

Konkurenca

Mi smo o vprašanju Jesenice — Zenica že dovolj govorili in smo opetovano

poudarili naše stališče, da pozdravljamo vsako podjetnost, vsak napredek, če ne gre na škodo obstoječe podjetnosti. Zenica se je tolmačila vsestransko. Padala so zatrdila, da bo posegla v vso produkcijo od igle do največjega železnega profila. Na drugi strani pa so se oglašali zopet gospodarski krogi, ki so svarili pred eksperimenti v škodo že obstoječe industrije. Tudi danes še to vprašanje ni rešeno. Prav te dni teče na Jesenicah film, ki prikazuje modernizacijo Zenice, ki si nabavlja najmodernejshe stroje in za katero stoji vso narodovo premoženje, da jo forsira in podpre. Dejstvo je, da je že obstoječa železarska industrija nezadostno zaposlena in kaj bo, če bo iskala zaposlenja še ena ogromna železarna. Samo težki profili je ne bodo zaposlili, jih moramo v naših gospodarskih dogovorih preveč uvažati in bi nam v malih količinah proizvodnje prišli predragi. S konkurenco moramo računati. Kak pa je račun privatnega podjetja z močnim državnim, modernim trustom brez ureditve razmer, je tudi gotovo. Pri tem ne smemo pozabiti, da so delavske mezde pri konkurenci nižje od naših.

Naš trg ne dopušča velike podražitve železarskih proizvodov

Nad vsemi železarskimi tvornicami v državi pa bdi tendenca — pocenitve železnim proizvodom. Naš konzument je reven in če hočemo dvigniti porabo železa, da bomo mogli zaposliti nove tvornice, moramo ceno proizvodom znižati. Ta tendenca ne dopušča najnujnejšega dviga cen, četudi so se cene surovinam ogromno podražile. Vsako preveliko zvišanje cen proizvodov bi imelo za posledico padec konzuma in ustavitev obratov.

Še večji porast cen surovinam

Ob že itak težkih prilikah, ki so nas prisilile, da iščemo izhoda iz težkega položaja radi gornjih okolištin, pa so cene surovinam stalno naraščale. Oboroževalna industrija, ki drvi za interesi velesil nekam v propast je podražila surovine do skrajnosti. Staro železo je na svetovnem trgu skoro vsepovsod zakupljeno od velesil. Vse države so domala zaprle izvoz starega železa, nam so ostale odprte le male količine, ki jih iščemo po raznih kontinentih v najhujši konkurenci.

Staro železo se je od lanskega leta podražilo za 70%

Že lansko leto smo plačali za nabavo starega železa 14 milijonov dinarjev več kot prejšnje leto. Od lanskega leta pa do sedaj se je staro železo še bolj podražilo. Cene na svetovnem trgu stalno rastejo in je vsak kupec prisiljen takoj priznati novo ceno dobavitelja, če hoče zagotoviti dobavo. Cene staremu železu so se mnogo dvignile že od zadnje sklenitve kolektivne pogodbe in so nova naročila ponujena za 70% dražje od lanske cene.

Od zadnje sklenitve kol. pogodbe se je staro železo podražilo za 5000 Din pri vagonu.

Ogromna podražitev ostalih surovin

Poleg starega železa pa so se podražile tudi ostale materialije, ki jih industrija potrebuje. Kositer se je podražil za 44%, svine za 228%, cink za 184% itd. Dalje se je zvišala cena strojnemu olju, cena kartonu je porasla za 15 do 20% (zavijalnica) in vsi tehniški predmeti. Hematit se je podražil za 100%. Vse te surovine in predmete mora naša industrija kupovati.

Zvišanje carinskih postavk in davščin

Tudi to zvišanje, četudi gre v dobro državi je nanovo obremenilo industrijo. Povečan je davek na poslovni promet. Pri tem naj še omenimo, da obstojamo kot edina država, ki pobira carino za uvoz starega železa, četudi tega več ni mogoče razumeti. Vse države zapirajo izvoz starega železa, da bi ga ja ne spravljali čez mejo iz države, naša država pa se ga s carino brani. Letos je nabava starega železa tako težka, da bi se morala ta škodljiva carina nujno odpraviti.

KAKO ZAGOTOVITI OBSTANEK?

Obnovitev redukcijske peči

Ves ta nenadni preokret je grozil z ustavitvijo naše podjetnosti. Storili smo vse, da bi to nevarnost odvrnili. Radi divje podražitve surovin smo morali zvišati ceno proizvodov. Razmere na našem trgu pa nam ne dopuščajo podražitve do one mere, da bi mogli kriti porast cen surovinam. Mi tudi delavskih mezd ne moremo zniževati vsak mesec, da bi odtehtali dnevni dvig cen za surovine, četudi ne moremo jamčiti, da v to ne bomo prisiljeni, predno obrate sploh zapremo. Ker postaja nabava starega železa naravnost nemogoča, smo projektirali obnovitev redukcijske peči, da bi poslovali pri domači rudi. Take peči so že obratovali pri nas stoletja dokler niso obstali rudokopi pod Golico. Naša industrija je imela topilnice tudi v Šklednju, pa jih je z mejo izgubila in je ostala tu z okrnjenim obratom, odvisna od starega železa.

Graditev redukcijske peči prepovedana?

Vkljub temu, da je ta naprava edini izhod, da se Jesenice ohranijo, so se našli krogi, ki nasprotujejo osamosvojitvi Jesenic od tujine. Četudi vemo, da je vprašanje jeseniške industrije življenjske važnosti za slovensko in državno gospodarstvo, hočejo Jesenicam to edino rešitev preprečiti — morda prav zato ker je edina mogoča. Iz takega zadržanja do slovenskih železaren prihajajo še druga otežkočenja.

Težkoče s prevozom

Naša industrija ima velike stroške že s prevozom starega železa na progi Sušak - Jesenice. Ne dobimo tarifne olajšave, kakor bi jo morali dobiti. Že sam primer, da nas stane prevoz starega železa

leza na progi Sušak - Jesenice 450 dinarjev več, kakor pa če ga dobavljamo preko Trsta - Bohinjsko Bistrico - Jesenice kaže dovolj nazorno. To gotovo ni v interesu države.

Prav tako nas stane prevoz koksa preko proge Sušak - Jesenice 152 Din več, kakor če ga dovažamo preko Trsta - Bohinjsko Bistrico - Jesenice.

Za našo rudarno bomo potrebovali tako oglje kot rudo. Ako ne bomo dobili nižje prevozne tarife, bodo jeseniški in javorniški obrati resno ogroženi.

Na Jesenice nihče ne bo hotel dobavljati

Nižje tarife, ki so nam bile dane za časa sankcij proti Italiji, da so dobavitelji lahko dobavljali Jesenicam, so nam bile nenadoma preklicane. Danes je primer ta, da se bo vsak dobavitelj oglja Jesenic izogibal. Dobavitelj prihrani samo na tovornini od 190 do 650 dinarjev, če mesto na Jesenice proda v inozemstvo. Za dobavljanje v inozemstvo pri vagonu so namreč prevozne tarife zelo nizke. Tak je položaj Jesenic v pogledu dobave oglja.

Tudi za prevoz rude še nimamo tarifne olajšave

Že 22. decembra smo prosili direkcijo državnih železnic za nižjo tarifo pri prevozu železne rude iz Vojniča na Jesenice. Odgovor se je glasil naj se sporazumemo z direkcijo državnih rudarskih podjetij v Sarajevu — torej z državnimi rudniki in z Zenico. Tisto pismo omenja, da ni v skladu z interesi državnih rudarskih podjetij, da bi KID dobila cenejšo tarifo za prevoz. Že tu vidimo, kako nas lahko interesi Zenice zapostavljajo. Mi bomo dobili torej samo to, kar bo v interesu naše konkurence.

Tisti krogi se menda bojijo, da bi Jesenice ne naročevale rude na jugu, da bi si jo oskrbele iz rudnikov v Vojniču, četudi je obratno res, da bo KID z novo napravo podprla podjetnost vareških rudokopov. Pri vseh okoliščinah in težkočah, ki se delajo napredku Jesenic pa se ne moremo ubraniti misli, da je ta bojazen le slepi vzrok neznanih krogov, ki jeseniške podjetnosti v Sloveniji nočejo videti. Poudarjamo pa, da tu niso mišljeni krogi narodne obrambe, ker narodno obrambeni interesi niso taki, da bi demontirali in zapostavljali posamezne kraje naše domovine, nego so taki, da cenijo vsako ped naše zemlje kot narodovo last.

SODELAVCI

Mi, vemo, da delavstvo težko zasluži svoj kruh

Mi vemo, da delavci težko zaslužijo svoj kruh, mi priznavamo vse to. Mi smo naše socialno stališče dokazali z najvišjimi mezdami v državi. Zviševali smo mezde, jih držali na višini, dokler smo le mogli. Naš cilj je, dvigniti blagostanje našega delavstva in bomo ta cilj zasledovali do vseh možnostnih mej.

Kadar pa nastopajo prilike, ko se podjetje bori za obstanek, takrat je nujno, da tudi delavstvo razume položaj. Mi nismo krivi, da so se gospodarske prilike obrnile v slabo našo industrijo, mi moramo in moremo samo slediti železnim smernicam svetovnega gospodarstva. V takih prilikah naj izostane vsaka sovražnost do podjetja, ker je v nevarnosti vsa naša delovna skupnost.

Ni dosti samo producirati, nego je treba tudi prodati

Ni najtežji del podjetnosti proizvodnja, proizvode je treba tudi prodati. Mi prodajamo naše delo in ako je to delo predrago, ga nihče ne bo kupil. Naš odjemalec je v državi isti, kot je odjemalec konkurenčne industrije in če bodo naši proizvodi dražji, jih iz simpatij do Jesenic nihče ne bo kupil. Industrija uspeva dokler prodaja.

Ali bomo prisiljeni obratovanje ustaviti?

Pred nami obstoja resno vprašanje, ali bomo prisiljeni ustaviti obrate na Jesenicah in Javorniku. Nabava starega železa nam je skoro onemogočena. Naša naprava redukcijske peči bi morala stopiti v obrat že meseca maja. Delo na njej pa se je zakasnilo, ker se inozemskim tvrd-

kam pri njihovih ogromnih naročilih nikamor ne mudi in morajo dobave zavlačevati. Ako nova redukcijska peč ne bo gotova vsaj do konca poletja, bomo prisiljeni ustaviti obrate za dalje časa. Če pa uspe slovenski industriji nenaklonjenim krogom, da nam zgraditev te naprave onemogočijo, o možnosti nadaljnjega obratovanja ni več govora. Ker nastopajo istočasno neprilike pri dovolitvi znižanih tarif za prevoz domače rude, lahko nastane zadržek še tu. Mi smo storili vse, da preprečimo zastanek dela in odgovornost za eventualno nesrečo odvrčamo že danes. Neprilik podjetja nočemo zakrivati pred nikomur, da ne bodo prišla iznenadenja.

ZAKAJ ŠE SOVRAŽNOST?

Obstoj industrije je sam po sebi resno ogrožen

Ob takih okoliščinah, ki pretijo uničiti obstoj naše industrije, omemba domače sovražnosti do jeseniške podjetnosti ni več upoštevanja vredna. Obstoj naše industrije je dovolj ogrožen in je možnost tu, da se jeseniška industrija uniči in da bo v našem kraju zavladovala beda industrijskega pokopališča. Kdor te nevarnosti ne uvidi in kdor še ob taki nevarnosti doma napada podjetje po svojih bolanih ambicijah, ta ni več sovražnik, ta je blaznež.

A. BERNHARD:

Nekaj iz zgodovine železarstva na Jesenicah

Rod Ruardov

Železarstvo je v naši okolici, kakor znano, že prastaro in se bere o njem v listinah prvič 24. avgusta 1381. So to rudarski predpisi grofa Friderika pl. Ortenburskega in se nanašajo na rudnike v Sav-

Viktor Ruard (1866)

skih jamah. Ti rudniki so se nahajali na prisojni strani Karavank. Šele leta 1538. so se preselili tedanji lastniki Bucelleniji v dolino. Prišli so Bucelleniji v naše kraje iz Bergama v Italiji leta 1528., torej pet let za tem, ko je bila ustanovljena župnija na Jesenicah, kar se je zgodilo, kakor znano, leta 1523. Zdi se, da je rudarska obrt takrat dobro uspevala, kajti ugled njenih lastnikov se je stalno večal. Leta 1632. so namreč prejeli plemstvo, leta 1634. so bili uvrščeni med deželne stanovce, nato jim je bil podeljen leta 1651. naslov baronov Reichenberg (Savske jame), a leta 1686. so bili povišani celo v grofovski stan. V naslednjem stoletju pa je šla kupčija bolj slabo, nastopilo je radi izsekanja gozdov daleč okrog plavžev pomanjkanje oglja, tako da so obrati propadali, zlasti še zaradi zapravljenosti lastnikov in 31. januarja 1766 sta prišla rudnik in plavž Pavla Nikolaja grofa pl. Bucellenija na Savi na boben. Kupil je podjetje Valentin Ruard (Rouard) za 60.000 fl. Delalo je takrat na Savi: 23 fužinarjev in delavcev pri kladivih, 59 knapov, 200 drvarjev in oglarjev, 4 faktorji in tesarji, torej skupaj 286 delavcev. Obrati »na Plavžu« (topilec - Plahütter = Plahutar, od nem. besede Plahaus) so prišli kasneje v last Ruardovih in je bilo tam zaposlenih: 17 fužinarjev in delavcev pri kladivih, 49 knapov, 184 oglarjev, 4 tesarji in vozniki, skupaj torej 254 delavcev.

Gospa Ana Ruard, roj. Atzl

V začetku se je moral boriti z velikimi težkočami, ker so bili obrati zane-marjeni, zastareli, potrebne so bile velike investicije, denarja pa ni bilo. Da se vzdrži obratovanje, je bilo treba mnogo truda in pridnosti. Počasen, toda viden je bil uspeh, premoženjske razmere so se zboljšale, tovarna je bila dobro zaposlena in ko je dne 19. septembra 1789 Valentin Ruard umrl, jo je zapustil sinu Leopoldu v dobrem stanju. Pod njegovim vodstvom so dne 25. marca 1796 na Savi topili prvi-krat rudo s premogom, nastopila je nova doba v zgodovini železa. Po smrti Leopolda 11. februarja 1834 je prevzel vodstvo obratov njegov sin Viktor, rojen 26. marca 1814; bil je torej ob očetovi smrti 20 let star. Za časa njegovega življenja, okoli sredine stoletja, je uživala tovarna svoj največji sijaj. Ruardovo železo se je zelo dobro prodajalo, največ v Turčijo in Italijo. Toda tudi tu je nastopila, kakor pri Bucellenijih, po prvotnem razmahu počasno nazadovanje. Ruardovo gospodarstvo je bilo jako razkošno in razsipno ter o prejšnjem varčevanju ni bilo govora. Gospa Ruardova, ki je bila znana kot zelo ponosna žena, je kljub temu, da ni razumela o gospodarstvu ničesar, hotela vse sama voditi in je imela tudi v resnici pri vsem podjetju glavno besedo. Pripovedujejo, da je celo sama kupovala živino za hlev in vožnjo in okoliški kmetje so seveda izrabljali njeno gospodarsko nevednost in nesposobnost ter so ji prodajali stare in mršave krave za dobre mlekarice in vole za plemenske bike.

Ruardovi so imeli 9 otrok, med njimi 7 sinov. Vsi so bili zelo dobro vzgojeni, toda dela ni bil nihče zmožen. Njihovo življenje je bilo samo v uživanju velikega bogastva, ki ga je imel njih oče. Tak način gospodarstva je seveda moral privedi podjetje do poloma. Potomci bogatašev in mogotcev so končali v veliki revščini. Pripovedujejo, da je gospa Ruardova grad na Bledu, ki je bil tudi njihova last, zamenjala za neko stanovanjsko hišo na Dunaju, katere si poprej sploh ni ogledala. Naknadno se je šele izkazalo, da je bilo ta hiša na Dunaju prezadolžena, toda bilo je že prepozno. Izmed sinov sta se dva ustrelila in zadnji je popolnoma za-

Velika podražitev kovin

Ugodno stanje angleških in francoskih rudnikov na jugu

Gospodarske publikacije in borzna poročila omenjajo velik porast cen za najvažnejše surovine na svetovnem trgu. Dvig cen kovinam je pripisovati visoki konjunkturi oboroževalne industrije. Podražitev kovin ne pomeni samo maloodstotnega povišanja dosedanjih prodajnih cen, nego je obrnila na glavo vse dosedanje prodajne postavke. V teku enega leta se je cena elektrolitičnemu bakru, ki ga pridobivajo Francozi v Jugoslaviji, dvignila kar za 150 %, cena svinca v angleških svinčnih rudnikih v Jugoslaviji je poskočila celo za 228 %, cena cinka za 184 %, cena kositra za 44 % itd. Vse te kovine se pridobivajo v jugoslovanskih rudnikih, in sicer v množini, ki zalaga potrebe domala za ves evropski trg. Jasno je, da je po takem porastu cen stanje rudarskih družb zelo ugodno. To se vidi že iz tega, da je vrednost delnic na londonski borzi poskočila kar za 900 %. Že dosedaj so bili dobički rudarskih družb zelo lepi in so znašali pri Boru lani 27.000.000 din. pri 15.000.000-ski glavnici. Angleška Trepča pa je izkazala že lani nad 100.000.000 Din dobička. Pri tako velikih podražitvi rud, bo obstanek in dobiček družb dosegel ogromne vsote.

Vkljub tej podražitvi pa imajo vse surovine še vedno tendenco nadaljnega porasta cen, kajti pri vsemu porastu cen, naročila nič ne pojemajo, nego rastejo iz dneva v dan. Angleške in francoske rudne družbe iščejo in zakupujejo še nadaljnja ležišča v Jugoslaviji. Redkokdaj je stanje rudarskega gospodarstva v državi tako ugodno in dobičkanosno, kot je sedaj to primer v Jugoslaviji. Ni naš namen ugotavljati, da bi bilo boljše, če bi te rudnike sami izkoriščali, ni niti v naši kompetenci ugotavljati visoke zaslužke, ki se pri tej konjunkturi obetajo tem družbam, za to so poklicani drugi. Mi hočemo pribiti le dejstvo, da je stanje te industrije ugodno že samo po sebi. Ako pripomnimo k temu še ugodnosti, ki jih ta industrija dobiva v raznih olajšavah od vlade (glej zadnjo številko »Tov. vestnika«), potem

smemo iz naših prilik omeniti, da je pri naši industriji baš obratno. Nad našo industrijo leži močna tendenca pocenitve, ki ne dopušča, da bi mogla industrija podražiti produkte niti toliko, da bi krila porast cen za surovine, ki jih kupuje. Za našo industrijo so se podražile surovine do take mere, da bi morali izdatno podražiti produkte že davno. Po drugi strani pa se nam obeta konkurenca, ki bo tolerirana in z cenejšo delovno močjo lažje prenašala tendenco, ki ne dopušča večje podražitve železarskim proizvodom. Ogromni in nad 200 % zvišani ceni proizvodov v prej omenjenih rudnikih bi pripomnili še to, da je tista industrija v stanju povišati plače svojemu delavstvu. Res pa je, da je delovna moč v tistih krajih cenejša od našega dela. Ne moremo se ubraniti vtisa, da je uspešno nastavljena vaba vsej podjetnosti, da se izseli iz socialno višje stoječe Slovenije tje doli na jug, kjer je podpora podjetnosti večja. Tam doli tudi ni domačinov, ki bi zabavljali čez podjetnost, ki hoče pod neugodnimi pogoji investirati v kraj, nego vidimo in vemo, da se v tistih krajih vsestransko podpirajo celo inozemske tvornice, ki delajo z velikanskimi dobički.

Vprašamo se, kakšno pa je zadržanje proti industriji pri nas? Ko je TPD pred letom objavila, da še ni povsem deficitno gospodarila, smo jo napadli po vseh listih in lističih, češ, kako je mogoče, da je v Sloveniji še kako podjetje, ki ni povsem falitno. Še več, celo naši industriji na Jesenicah predbacivajo celo domačini, da je »nemška«, antisocialna, itd., četudi dobro vemo, da je jeseniška podjetnost tista, ki investira in zaupa kapital najrevnejšemu kotu slovenske zemlje, četudi vemo, da se bori z neprilikami na vseh straneh in da plačuje najvišje mezde v železarski industriji Jugoslavije. Izgleda, da bodo jeseniške železarne in da bo jeseniška podjetnost imela sovražnike vse dotlej, dokler bo zaupala in nalagala investicije v bedno slovensko zemljo.

nemarjen in zapuščen umrl v nekem hlevu na Dovjem. Najboljši od vse družine je bil sivolasi oče Viktor Ruard, ki je bil revežem vedno naklonjen in jim ob vsaki priliki pomagal. Bil pa je premalo odločen, da bi bil mogel preprečiti neizogibno propast družine in podjetja. Po njegovi smrti 19. januarja 1886 in po smrti njegove žene 6. maja 1890, ki so jo upravičeno dolžili za nepotreben polom vsega skupaj, je prevzela KID, ki se je ustanovila leta 1869., vse podjetje in odkupila grad na Savi, ki je bil prezidan v tovarniško stanovanjsko hišo.

Napočila je zopet nova doba, doba novega dela. Novi lastniki so od svojih prednikov prevzeli bogate izkušnje, jih dopolnili s svojim znanjem in podjetnostjo ter postavili podjetje na trdne temelje.

Kakor je bilo leta 1796. najnovejše to, da so izdelovali železo s premogom, tako se bliža sedaj čas, ko bo topljenje železa z ogljem zadnja pridobitev modernega obrata.

(Dalje.)

Oto, Maks, Fric in Marici Ruard. Silka iz l. 1868.

Navodilo

za požarno-varnostno službo, za službo alarma, gašenja in reševanja s strani obratov KID:

Vsem obratom in članom posad!

Požarno-varnostna služba:

Opustiti vse, kar bi lahko povzročilo požar ali nezgodo! Gradbeno in požarno policijske predpise strogo upoštevati! Z ognjem previdno ravnati! Peči, dimnike, napeljave električne struje in slično često in strokovnjaško pregledati, preglede v kontrolne knjige beležiti, nedostatke nemudoma odpraviti! Vso šaro in gorljive odpadke čimprej odstraniti! Prepoved kajenja najstrožje upoštevati! Vodovode z vsemi instalacijami, hidrante, omarice za cevi s cevmi in ročnikom, aparate za ročno gašenje in druge gasilske potrebščine vzdrževati vedno v redu in tako, da so vsak čas dostopne in uporabne! Vse prestopke takoj prijaviti, krivce strogo kaznovati, kazni beležiti!

Služba alarma:

Vsak požar in druge nevarnosti takoj javiti najbližjemu predstojniku! Po potrebi mora delovodja, odnosno njegov namestnik ali obratni čuvaj takoj obvestiti gasilsko četo, i. s.

na Jesenicah na telefon št. 10, ako zasedeno št. 31,

na Javorniku na telefon št. 10, ako zasedeno št. 29.

Mirno in razločno je prijaviti vrsto, točen kraj in približen obseg nevarnosti!

Ako je nevarnost zelo velika, je zahtevati alarm s parnim žvižgalom neposredno

na Jesenicah na telefon št. 22, ako zasedeno št. EC - 16,

na Javorniku na telefon št. 16, ako zasedeno št. 29.

Takoj nato je nevarnost prijaviti gasilski četi!

Služba gašenja in reševanja:

Vsaka nevarnost naj se skuša takoj odvrniti z vsemi razpoložljivimi sredstvi, ako pa to ni mogoče, naj se prepreči nadaljnje širjenje nevarnosti. Ako se nevarnost ne da odvrniti, potem nadzorujejo obratovodje in namestniki izvršitev napada, odnosno reševanja, delovodje in namestniki isto, čim so oskrbeli alarm, dočim pred delavci in delavci izvrše napad in reševanje.

Ob požaru je postopati takole:

a) Primanjših požarih je takoj uporabiti sredstva prve pomoči, kakor vodo, pesek, mokre cunje, aparate za ročno gašenje in slično! Pri požarih gorljivih tekočin naj se uporabi poleg peska izmed aparatov za ročno gašenje le aparate za gašenje s peno, ali aparate za suho gašenje. Pri požarih z nevarnostjo dotika z električno strujo, naj se uporabi izključno aparate za suho gašenje ali aparate za gašenje s plinom. Pri požarih elektriških naprav je upoštevati tozadevna posebna navodila!

b) Pri srednje velikih požarih je pričeti kakor zgoraj pod a) opisano in nadaljevati s sredstvi širše pomoči, kakor so to: hidranti (ključe za odpiranje hidrantov, cevi in ročniki iz najbližje omarice za cevi itd.) Najprej je položiti cevovod čim bližje do ognja, toda ne preko vročega železa ali jedkih tekočin! Nato je odpreti hidrant! Polni curek vode je usmeriti naravnost na goreči predmet, nikakor ne zgolj v plamen! Upoštevati je smer vetra in gasiti proti vetru! Z vodnim curkom se ne sme zadeti električnih napeljav, ki so pod strujo, sicer obstoja življenjska nevarnost! Pri požarih se ne sme razbiti šip, tudi se po nepotrebem ne sme odpreti oken in vrat, ker sveži zrak razpihuje ogenj!

c) Pri požarih večjega obsega je postopati kakor je zgoraj pod a) in b) opisano! V prvi vrsti naj se prepreči nadaljnje širjenje nevarnosti! Delo gasilskih čet je podpirati le na izrecno zahtevo, da se to delo ne moti s sicer dobro mišljenimi, toda neumestnimi dejanji!

Vedno obdržati mirno kri!

Obrati morajo vsak požar prijaviti požarni straži ali njenemu vodstvu, tudi če so ga sami pogasili. Vsi morajo odločilna mesta podpreti, da se ugotovi vzrok požara in višina škode.

Gornja navodila je vedno in točno upoštevati! Osebe in posade je primerno izvežbati in poučevati!

Pomanjkanje železnih surovin

Tudi češkoslovaška prisilno urejuje železarsko produkcijo, da prepreči katastrofo pomanjkanja železa

Posledice velike konjunkturalne oboroževalne industrije, ki je v zadnjih letih in mesecih divje zaposlila železarsko industrijo in ki je zakupila po svetu skoro vse sirovine, se čutijo tudi že na Češkem. Češka je v veliki meri industrijska zemlja in poslujejo tam ogromne železarne, zato je nujno, da se železarska industrija zaščiti, da ne bo morala enkrat zaradi pomanjkanja surovin zapreti celo nujne normalne obrate. Naročila so naenkrat tako ogromna, da sumijo na špekulacije. Vsi namreč vedo, da se bo zaradi pomanjkanja in zakupljenja železne surovine podražil proizvod, zato naročujejo vsevprek. So naročniki, ki so v zadnjih mesecih naročili več, kakor prej vse leto. Že iz tega sledi, da čaka železarsko industrijo, ki je sedaj divje oblegana,

druga katastrofa,

ko bodo pošla normalna naročila. Zato je železarska industrija zahtevala zaščito v tem, da se omejujejo naročila in se hranijo za slaba leta. Določeno je, koliko se kaki stroki dovoli dobav. V glavnem so te odmere določene po lanskoletnem odjemu in so le železnicam priznali nekaj odstotkov več. Naročila, ki bi šla preko te norme, bodo obdavčena s posebno doklado in bodo zato dražja od običajnih. Vsekakor čaka železarsko industrijo težka preizkušnja. »Neue Freie Presse« z dne 31. marca 1937.

★

Anglija bo pokupila staro železo na vseh trgih

Angleške železarske tvornice delajo s polno paro. Vsako novo naročilo se smatra tam že kot nadlega in kot motenje dela. Anglija dobavlja veliko za Rusijo. Primanjkuje pa starega železa, vključ temu, da ga je Anglija nakupila v Indiji nad 100.000 ton, ki je že na poti. Angleži iščejo staro železo na vseh tržiščih, da ga pokupijo in da oskrbijo surovine svoji industriji. »Neue Freie Presse« z dne 31. marca 1937.

Borba med domačimi in madžarskimi tvornicami vagonov. Kot smo že poročali, je država nameravala nabaviti iz Madžarske 75 vagonov. Ta nabavka naj bi zmanjšala madžarski dolg naši državi. — Domača vagonovska industrija v Brodu, v Smederevski Palanki in v Kruševcu je proti temu protestirala na zanimiv način. Madžarska industrija je ponudila 40 vagonov-cistern po 135.000 Din za komad. Skupno s carino bi prišli madžarski vagoni na 168.480 Din za komad, ali za 40 vagonov skupno 6.739.200 Din. Domača industrija pa je ponudila vsak vagon za 36.000 cenejše. Vagone za oglje bi država dobila iz Madžarske po 180.000 za komad, domača industrija jih da za 117.000 dinarjev. Vagone za sadje so Madžari ponudili za 199.000 Din za komad, domača industrija pa za 150.000 dinarjev. Na ta način bo zmaga domače industrije gotova.

»Domovina železa«

Iz prazgodovine železarstva

Azija

Zgodovinski zapiski imenujejo Azijo za »domovino železa«. Danes bi ta naziv morda ne odgovarjal več; naziv se nanaša na dobo početkov železarske obrti, ki je bila posebno razvita v azijskih pokrajinah. Najstarejši sledovi izkoriščanja železnih rudnikov so najdeni ob gorovju Elbrus na obali Kaspiškega jezera, dalje v hribovju izvira reke Eufrat, kjer so se v mestu Erzerum obdržale kovačije skoro v vsaki ulici. V Mali Aziji in Siriji so pridelovali tudi že jeklo. Rod Chalybros je v zgodovini opisan kot surov in nedostopen. Ksenofon pravi, da je ta rod živel izključno od železarstva. Ruscegger, ki je raziskoval železarska polja po Libanonu, pravi, da je bilo železo pridobivano v pradi in da so železne rudnike izkoriščali na podoben način kot danes — s šahti. Najdejo se rovi, dolgi po več ur. Ruda je bila tam odlična in je vsebovala od 50 do 60 % čistega železa.

Grčija

Železarski rod rudarjev in kovačev se je naseljeval tudi na bližnjih otokih, na Cipru in na Kreti ter tudi tam pričel izkoriščati železno in bakreno rudo. Na otoku Kreti so topili železo že okrog 450 let pred Kristusom. Ta kraj je bil za Grčijo center vse železarske stroke. Železo in baker je v tisti dobi obdelovala tudi že umetno-obrtna panoga. V zgodovini je omenjeno, da je neki Glaukos pričel variti železo že okrog 700 let pred Kristusom, tako pravi vsaj Herodot. Na Evbeji se je imenovalo glavno mesto Chalkis, kar je značilo »rudarsko mesto«. Bogate na železu so bile tudi pokrajine Tracija, Lakonija in Macedonija v severnem delu. Značilno pa je, da je železarstvo propadalo z uničenjem gozdov. Primitivno topljenje je moralo požreti veliko kuriva. Tudi otoki Ciper in Kreta so bili prvotno pokriti z gozdovi. Dokazano je, da so železarstvo v grških deže-

lah razvili semitski mojstri. To dokazuje že sama grška beseda »metallon«, kar je značilo rudno jamo ali rudnik. Ta beseda je povzeta po semitski »matal«, kar je pri Feničanih značilo kovati.

Italija

Na razvoj železarstva v naših krajih so imeli največji vpliv prebivalci Italije. To dokazujejo skoro vsa trženja z našim železom, ki se je izvažalo tako v Italijo samo, kakor preko italijanskih tržišč tudi v ostale bližnje kontinente. V stoletjih pred okupacijo naših krajev po Keltih, v dobi rimske nadvlade, skozi ves srednji vek in še čisto v najnovejšo dobo, najdemo sledove, ki kažejo, da je železarska obrt v naših krajih rasla pod vplivi Italije. Italijani so naše železarstvo izkoriščali do najnovejših dob, večji del kot njihovi lastniki. Müllner v svoji knjigi lepo opisuje teritorialne in kulturne vezi italijanskih pokrajin z našimi alpskimi rebri. V zvezi z zgodovino dela in bojov italijanskih rodov izvemo, da sega naše železarstvo daleč nazaj. Že v dobi, ko je bilo ljubljansko barje še jezero, so takratni prebivalci pritrjevali stebričevje svojih vodnih kolib s klanfami. Stare najdbe v kranjski železarski obrti kažejo tudi sledove, ki kažejo, da so imeli na naše železarstvo velik vpliv stari prebivalci in gospodarji Italije — Etruščani. Etruščani so baje prišli v Italijo iz Azije in so s seboj seveda prinesli izkušnje v železarstvu. Njihovo orožje je že iz jekla. Ker je Italija zelo revna na železni rudi in jo pridobiva nekaj le na otoku Elbi, je gotovo, da so Etruščani izkoriščali naše železarstvo.

Italijanski rodovi so porabo železa tako zvišali, da so morali iskati bogatejših rudnikov. V zgodovini je omenjeno, da so tako železna polja našli že v osmem stoletju pred Kristusom v severnih obmejnih pokrajinah, kjer so prebivali »barbari« — to je na Kranjskem.

(Nadaljevanje.)

klica opravka z živili. Pregledanih je bilo 44 samostojnih obrtnikov in 171 pomočnikov in vajencev.

Zaščitna sestra je opravila vsega 351 hišnih obiskov, in sicer v občini Jesenice 157, v občini Koroška Bela 80, v občini Gorje 56, v občini Breznica 12, v občini Dovje - Mojstrana 9, v ostalih občinah radovljiškega sreza pa 37.

Od skupnega števila oseb, ki so bile v dispanzerju prvič rentgenološko pregledane, odpade 556 oseb na zavarovance Krajevine bratovske skladnice na Jesenicah, 285 oseb na zavarovance Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubni in 29 oseb na zavarovance Humanitarnih fondov državne železnice v Ljubljani. Nadalje je bilo pregledanih 452 oseb, ki niso bile zavarovane.

Nezavarovane osebe, ki so bile v letu 1936. v dispanzerju pregledane in ki jih je bilo 452, se po svojem bivališču delijo na sledeče občine, in sicer: Jesenice 76, Koroška Bela 35, Gorje 76, Dovje - Mojstrana 16, Kranjska gora 6, Breznica 28, Lesce 12, Radovljica 13, Bled 11, Ribno 14, Bohinjska Bistrica 27, Bohinjska Srednja vas 80 in Begunje 9. Nadalje je bilo preiskanih še 26 oseb, ki imajo svoje bivališče izven radovljiškega sreza ter 23 oseb, ki pripadajo pograničnim četam.

Iz teh podatkov lahko sklepamo, da je protituberkulozni dispanzer na Jesenicah zelo važna zdravstvena naprava, ki mnogo pripomore k izboljšanju zdravstvenega stanja celokupnega prebivalstva v radovljiškem srezu. Vodstvo dispanzerja bo skrbelo, da se bo vršilo delo v dispanzerju tudi v bodoče najmanj v istem obsegu kakor do sedaj, po možnosti pa ga bo še izpopolnjevalo, zlasti če bodo za to na razpolago potrebna denarna sredstva.

Poslovni uspeh kuratorija protituberkuloznega dispanzerja v letu 1936. je razviden iz sledečih podatkov:

Dohodki:

Prispevek KID	Din	20.000
Prispevek Glav. bratovske skladnice v Ljubljani	„	10.000
Prispevek OUZD	„	5.000
Prispevek Protituberkulozne zveze v Ljubljani	„	4.000
Prispevek obč. Jesenice	„	10.000
Prispevek obč. Kor. Bela	„	5.000
Prispevek občine Dovje - Mojstrana	„	1.000
Prispevek občine Bled	„	100
Prispevek občine Lesce	„	100
Obresti od naložene imovine pri Pošt. hran.	„	586'50
Poslovni prebitok iz leta 1935.	„	16.588'80
skupaj	Din	72.375'30

Izdatki:

Honorar za dispan. zdrav. specialista	Din	30.000
Plača zaščitni sestre	„	14.900
Prispevek k stroškom za nabavo nove rent. cevi	„	4.200
Zdravila in zdrav. prip.	„	1.000
Upravni stroški	„	74'50
Prispevki za soc. zavarov. in uslužbenski davek	„	6.843'50
skupaj	Din	57.859

Za zdravstvo v kraju

Poročilo

o poslovanju protituberkuloznega dispanzerja na Jesenicah za leto 1936.

Delo v protituberkuloznem dispanzerju na Jesenicah, ki ga vodi g. dr. Furlan Tomaž s pomočjo zaščitne sestre, je razvidno iz naslednjih podatkov:

Ordinacije so se vršile v dispanzerju vsako soboto; vseh je bilo 51. V ordinacijo je prišlo na predlog vsega 1995 oseb, od teh 1026 moških in 969 ženskih. Pri prvih pregledih, ki jih je bilo 1322, je bilo ugotovljenih 44 novih primerov odprte tuberkuloze, in sicer pri 26 moških in 18 ženskah. Nadalje je bilo ugotovljenih 57 primerov zaprte tuberkuloze in sicer pri 32 moških in pri 25 ženskah. Od ostalega števila pregledanih oseb je bilo 1215 zdravih, pri 6 osebah pa so bile ugotovljene razne druge bolezni. Ponovno je

bilo pregledanih 673 oseb, in sicer 354 moških in 319 ženskih; te ponovno pregledane osebe so bolele deloma na odprti, deloma pa na zaprti tuberkulozi, 5 oseb je bolehalo na drugih boleznih, 142 oseb pa je bilo zdravih.

V diagnostične svrhe je dispanzer napravil 190 krat krvno sedimentacijo, 75 rentgenogramov, 63 pregledov pljunka in 1 bronhografijo.

V terapevtske svrhe je bil dan 143 krat pneumotoraks, 3 krat pa je bila izvršena punkcija.

V letu 1936. je pregledal dispanzerski zdravnik vse one jeseniške trgovce in obrtnike ter njihove pomočnike in vajence, ki imajo pri izvrševanju svojega po-

Skup. dohodki so znašali „ 72.375'30
izdatki pa „ 57.859'—
tako, da ostane

poslovnega prebitka . Din 14.516'30

Od poslovnega prebitka je bilo 1.211
dinarjev gotovine v blagajni, 13.305'30
dinarjev pa naloženih pri Poštni hranilnici.

Kuratorij je v letu 1936. zaključil svoje poslovanje s približno istim uspehom, kakor v prejšnjem letu. Rezerva, ki jo poslovni račun izkazuje, je neobhodno potrebna, ker je treba računati z dejstvom, da prispevki za vzdrževanje ne dotekajo povsem redno in točno, zlasti prihajajo v zamudo nekatere občinske uprave, ki morajo računati z manjšimi proračunskimi sredstvi. Če kuratorij ne bi imel na razpolago nekaj rezerve, bi se lahko pripehtilo, da svojih obveznosti ne bi mogel vedno točno izpolnjevati.

Za leto 1937. je kuratorij izdelal sledeči proračun:

Dohodki:

Prispevek Kranjske ind. družbe na Jesenicah	Din 20.000'—
Prispevek OUZD	„ 5.000'—
Prispevek mestne občine na Jesenicah	„ 10.000'—
Prispevek obč. Kor. Bela	„ 5.000'—
Prispevki ostalih občin v radovljiškem srezu	„ 3.500'—
Poslovni prebitok iz leta 1936.	„ 14.500'—
skupaj	Din 58.000'—

Izdatki:

Honorar zdravniku	Din 30.000'—
Plača zaščitni sestre	„ 14.000'—
Prispevek za soc. zavarov. in uslužbenski davek	„ 4.900'—
Zdravila in zdrav. pripom.	„ 4.000'—
Upravni stroški	„ 200'—
Drugi nepred. izdatki	„ 4.000'—
skupaj	Din 58.000'—

Poslovni račun kuratorija protituberkuloznega dispanzerja na Jesenicah za leto 1936. sta pregledala člana Kuratorija gospoda Toman Franc in Kunšič Rudolf ter ugotovila, da soglašata s knjižbami v blagajniški knjigi.

Na Jesenicah, dne 31. decembra 1936.

Za kuratorij:

Blagajnik: Predsednik:
Iv. Šetinc, s. r. Dr. M. Obersnel, s. r.

Železarna v Štorah pred 55 leti

Delavstvo in nameščenci železarne v Štorah pri Celju leta 1883.

Gornja slika je star in zanimiv posnetek sodelavcev v železarski industriji pred davnimi leti. Na sliki so tudi delavci, ki so prišli pozneje na Jesenice kot valjavci na težko progno. Med njimi so kovinarji: Fülle, Škoflek, Kulnik,

Vrhovšek Franc in Verhovšek Karel, Pokelšek, Cizar in drugi. Zadaj se vidijo tudi paviljoni bolnic in ambulante. Vidimo, da je železarna že v tisti dobi lepo služila socialnemu in zdravstvenemu napredku svojega delavstva.

NOVICE

Opomini iz sodobnega življenja

III.

Internacionala in marseljeza. Evropske publikacije so prinesle sliko, ki prikazuje prizor iz zadnjih nemirov in štrajkov v Parizu. Slika kaže, kako stojijo na eni strani plotu francoski državljani z dvignjenimi pestmi in pojejo baje internacionalo — bratsko pesem vseh rodov zemlje. Na drugi strani plotu pa stojijo francoski državljani s fašistično iztegnjenimi rokami in pojejo baje narodno himno ponosnega francoskega ljudstva — marseljezo. Na obeh straneh so Francozi in obojni pojejo ter držijo roke v višino — seveda so prsti različno formirani v pest ali v dlan. Kar pa se pesmi tiče, lahko rečemo, da se internacionala laže poje, ker je komponist zbral lažje in bolj ubrane melodije, medtem, ko morajo oni, ki pojejo marseljezo, premagovati lepe in mojserske vozle razpoloženega komponista. Končno pa sta obe pesmi lepi in sta komponista lahko zadovoljna z uspehi.

Pri vsem tem petju na obeh straneh plovov pa je Francija uvidela, da more ob močnih, organiziranih domoljubnih in ponosnih sosednih narodih, obstajati le močna in ponosna v svoj narodni zavesti in da se narodom z visoko nacionalno zavestjo kot so diktatorske države Rusija, Nemčija, Italija, Poljska in druge, ne more prodajati kot manjvredna in manj zavedna lahkoživka. Blumova vlada je razpisala posojilo za orožje in municijo — za narodno obrambo in francoski narod ga ji je navdušeno dal. Dali so denar vsi, tisti na prvi in tisti na drugi strani plotu. Oni, ki so peli marseljezo — so dajali denar za državno brambo iz svojega prepričanja, ponosa in ljubezni do svoje nacije, oni drugi, ki so peli internacionalo pa so dali denar za kanone, strojne puške in bajonete...? Ne moremo reči, da so ga dali neposredno za pobijanje onih, ki so jim še prej peli kot internacionalnim tovarišem, gotovo pa radi tega, ker vedo, da se internacionalno mnogo laže poje, kakor pa živi.

NAŠI JUBILANTI

POL STOLETJA V ŽELEZARSKI INDUSTRIJI, TRETJI NAJSTAREJŠI JUBILANT.

Aprila meseca leta 1889. je poklical mojster »Maks« Kodrova Miha naravnost iz šolske klopi v železarske obrate bohinjskih fužin. Te dni je preteklo torej 48 let, odkar sodeluje kovinar Miha Ravnik v železarski industriji. To je dolga doba življenja in dela. Prav bo, ako posvetimo visokemu jubileju fužinarja nekaj vrst v našem fužinskem listu, saj pomeni pol stoletja dela, pol stoletja sodelovanja v slovenski železarski industriji. Miha Ravnik je po dobi dela v železarskih obratih tretji izmed vseh najstarejših jubilarov. Miha Ravnik je bil sin oglarja, ki je na Jelovci kuhl ogle za železarske obrate v Bohinju. V tisti dobi so strašili po Jelovci še medvedje in se jih je mladi ogljar bal na vse pretege. Njegov starejši brat je delal že v tovarni; nekoč ga je opeklo in mojster je takoj poklical mladega Miho, da pride v tovarno in nadmestuje brata. Od takrat je ostal stalno v železarni in se je po požaru preselil v obrate na Savo, kjer je delal po vseh valjarnah KID. Vkljub temu, da praznuje polstoletni jubilej, v kljub temu, da mu je svetovna vojna nasula po telesu šrapnele in kroglice, je jubilar vzravan in čil. Krogla, ki jo je dobil v roko na gališki fronti, mu je sicer zdrobila kost; svojstvena je pot kroglice, ki jo še vedno nosi v svojem telesu. V teku 20 let je iz roke pod ramenom zlezla za ključnico na hrbet, kjer se prosto otiplje. Miha Ravnik pa se je udeleževal tudi v društvu fantov in mož, ki so ustanovili prvo kovinarsko godbo na Slovenskem. Kakor takrat pred davnimi leti v Bohinju, tako nastopa Kodrov Miha še danes v kovinarski godbi Krekove družine na Jesenicah kot najstarejši muzikant-soustanovitelj.

Jubilantu trdega in zvestega dela, jubilaru kovinarske glasbe in enemu izmed najstarejših naših sodelavcev v železarski indu-

**Alkohol uničuje
zdravje in ruši
srečo delavskih
družin**

striji želimo vrsto srečnih in zadovoljnih let v krogu njegove družine. Vzgojil je 4 sinove, od katerih so trije v železarni — dva uradnika, najmlajši pa je študent. Srečno!

UMRLIM SODELAVCEM

Legat Simon.

V sredo, dne 24. marca je v ljubljanski splošni bolnici nenadoma preminul naš sodelavec g. Simon Legat, ki je bil v našem podjetju zaposlen polnih 31 let. Pokojni je bil iz stare žičarske garde, ki je pred desetletji prišla iz Korotana na Jesenice in ustvarila temelj žičarske stroke v naši tovarni.

Bil je zelo dober in simpatičen mož, prijeten tovariš in izvrsten pevec. Zahrbtina bolezen je glodala tega orjaka dolga leta, dokler mu ni pretrgala niti življenja. Pokopan je bil na veliki petek na pokopališču pri Sv. Križu v Ljubljani.

Dežman Tomaž.

Dne 1. aprila pa je po dolgotrajni bolezni v 60. letu starosti preminul naš sodelavec g. Dežman Tomaž, ki je bil zaposlen kot zidar v naši tovarni. Pokojni je bil pri našem podjetju zaposlen skoraj 43 let, dokler ga ni zahrbtina bolezen priklenila na posteljo, s katere ni več vstal. Za dolgotrajno zvesto službovanje mu je ravnateljstvo podjetja dalo minulo zimo lepo priznanje. Pokojni Tomaž je bil priden delavec in simpatičen mož, ki je živel le za družino, tovarno in domačijo.

Bodi obema ohranjen svetel spomin.

Stari knapi se poslavljajo.

Pri Sv. Križu nad Jesenicami je umrl 83 letni France Čop, nekdanji rudar v železnih rudnikih pri Savskih jamah. K svetokriškim obratom je bil sprejet kot 12 letni pastir in je v runikih delal do opustitve obratov. Še dolgo potem je oskrboval zapuščene rove in tolkel sovnan do leta 1920., ko je bil upokojen. Navajen dela iz svoje mladosti, trdo in močno vzgojen ob pridnosti in marljivosti je ostal zdrav do pozne starosti in je popravljaval planinska pota pod Golico še ob svojem osemdesetem godu.

France Čop je bil visoke postave, jasnega in veselega pogleda — pravi sin planin, ki je nad vse ljubil delo. Vzgojil je svoje sinove v dobre delavce in vzgajal vnuke z dobro besedo, ki je bila blago opominjajoča: »Mladi rod še ne ve, kako nam je bilo včasih. Od zore do mraka na delu, ker brez dela ni bilo jela.« Kot najstarejši knap in kot nekdanji zastavonoša knapovske zastave, je nosil ob procesijah še do zadnjih let rudarsko bandero Sv. Barbare pri Sv. Križu.

Delavcu-rudarju najlepši spomin!

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Vlada je dobro gospodarila. V proračunu za leto 1936./37. so znašali državni dohodki 487.000.000 dinarjev več kot izdatki. Proračunsko gospodarstvo je bilo torej za skoro pol milijarde dinarjev v dobičku. Tako gospodarstvo je zdravo! Za revno slovensko zemljo bi morali od tega nekaj dobiti pa bi bilo zadovoljstvo še večje, državna korist pa popolnejša. Splošno pozdravljamo tako gospodarstvo, saj nam utrjuje temelje gospodarstva in pridobiva ugled v svetu. Pripomniti pa je treba, da je bilo lansko leto bogato na žetvi.

Prej so slabo gospodarili. Dobiček iz proračunskega leta 1935./36. pa je slabo naletel. Kriti bi moral izgube na proračunih iz prejšnjih let in to 379.600.000 dinarjev iz leta 1934./35. in 438.000.000 dinarjev iz proračuna 1935./36. Tako se bo z vsakim dobičkom postopalo vse dotlej, da bodo pokrite stare izgube. Ko bo to izravnano, bo prebitek iz proračuna prenešen kot plus v novi proračun, takrat se potem ne bo treba več bati novih davkov in virtuoznih trošarin.

Pričetek dela je Zenici že zagotovljen. V spisku železniškega materiala, ki naj ga naročimo v inozemstvu je tudi postavka tračnic. Vlada pa je odločila, da se tračnice ne bodo naročile zunaj, nego, da jih bo pričela izdelovati že v poletju Zenica. Naročilo znaša 60 do 70 milijonov dinarjev in ga je nova železarna lahko vesela.

Trošarina na obutev. Ta amandman je zelo prizadel revne potrošnike, ni pa pustil nedotaknjene tudi tvornice. Vse ima tendenco, da se poceni tako, da bo revež lahko kupil in to tendenco na pocenitev čutijo tudi tvornice, ki dragih proizvodov ne bodo mogle prodati. Sedaj pa je v te želje po pocenitvi prišla še nova trošarina, ki bo obutev še podražila. Obdavčena je samo tvorniška obutev — take tvornice pa so večinoma le v Sloveniji in v Vojvodini, zato se tvornice pritožujejo, posebno še, ker so trošarine proste vse tvornice opank na jugu. Opanke bodo sedaj postale lahko cenejše.

Proga Črnomelj-Vrbovsko. Na tej progi je delo pospešeno. Na terenu je mnogo tehnikov in inženirjev, ki trasirajo novo progo. Za progo je določenih 125.600.000 dinarjev. To je prva večja investicija v Sloveniji. Naša revna Bela krajina bo nekaj zaslužila, država pa bo pridobila lepo zvezo krasne Slovenije z morjem.

Prva velika slovenska filmska produkcija. Sram nas je že, ko gledamo samo tuje filme, četudi so lepi. Čehi rešujejo čast Slovanov v Evropi. Čehi vabimo v našo zemljo, da nam ustvarijo filmska dela.

Razširjenje in modernizacija Beograda. Dve danski tvrdki sta izdelale načrt za novi Beograd. Ing. Hejgor tolmači ta načrt, za katerega so navdušeni vsi Beograjčani tako: Beograd dobi cele nove mestne četrti v bujnih parkih. Tam bo stanovalo do 40.000 prebivalcev (torej ves nov Maribor). Pravi, da bo Beograd potem eno najlepših mest v zelenju in cvetju. Vse bi stalo le kakih 100 milijonov dinarjev. Zupan Beograda Vlada Ilić je za načrt navdušen. Beograd si je po zedinjenju najbolj opomogel iz starih barak. Naša mesta se bi morala tudi zanimati za taka dela.

Italija na pohodu. Potem, ko je Italija ustvarila imperij, ko je zagotovila gospodarsko rast novih dežel v Afriki, ko je okrog afriške obale zgradila najmodernejšo cesto je prišla zopet v Evropo. Tudi Jugoslaviji je dala pri uvozu iste ugodnosti kot jih je prej dala že Avstriji in Madžarski. Mi bomo imeli od tega velike koristi, saj je znano, da smo do sedaj najbolj uspevali, ko smo Italiji prodajali. Musoliniju moramo lepo priznati, da je dober gospodar, politik, vojak in mož, ki prazne slame noče mlatiti, četudi ni brez napak. Tujski promet je v Italiji na visoki stopnji — zanj se zanima vlada sama.

K tej važni tekmi bi mi pripomnili, da je pomembna tudi notranje. Kaj bo, če bomo mi iskali kdaj naročila za železne proizvode. Ali bomo pri naših razmerah in pri višjih mezdah mogli iti s ponudbo tako nizko, kot gre industrija na jugu. Zvišajmo mezde povsod!

Kabelski mednarodni telefonski promet bo obšel Jugoslavijo? V zadnjem času se med Anglijo in Romunijo vodijo razgovori za postavitev direktne telefonske linije med Londonom in Bukarešto. Če se izvede ta načrt, potem je gotovo, da bo telefonski promet obšel našo zemljo. Vzrok temu je to, da mi ne skrbimo dosti za postavljanje kablov. Ze svoj čas se je govorilo, da bo tudi železniški ekspresni promet zapustil naše slabe proge in bo raje varno vozil skozi madžarsko. Svet nas sili, da postavljamo sodobni, če ne nas bo zapustil.

Mlavski srez v Moravski banovini zakupljen. Mlavski srez ne obsega več niti pedi svobodne zemlje. Vse je zakupljeno od raznih finančnih trustov, ki sledijo v teh krajih bogate rude cinka, premoga, galenita, svinca, zlata in srebra. Ena tona rude da že 400 gramov zlata. Angleški kapital je kar divji na to izredno bogastvo naše zemlje. Upamo, da bo v teh krajih rudarstvo zaživelo čim prej.

V Boru pralnica za 300 vagonov rude dnevno. Pralnica bo stala 90 milijonov dinarjev. Na ta način bo kapaciteta rudniške pralnice povečana od kapacitete 40 vagonov na kapaciteto 300 vagonov. To znači, da se bo zvišala tudi produkcija in ves obrat borskega obrata.

Angleške, francoske, švicarske in češke finančne grupe. Poleg Angležev in Francozov, ki uspešno izkoriščajo naše rudno bogastvo, so poslale sem tudi Švica in Češka strokovnjake, da pregledajo terene novih rudnih polj, ki bi jih te skupine hotele financirati. Izgleda, da bomo kmalu odprli nove rudnike. — Zahtevati pa bi morali od inozemskega kapitala, da ima sedež družb in upravni svet v naši domovini.

Švica zgradi električne centrale v Jugoslaviji. Srbske pokrajine predvidevajo velikanske elektrifikacijske načrte. Pri Vlasinskem Blatu in v gornjem toku Vardarja nameravajo zgraditi velikanske električne centrale — največje v državi. Te elektrarne naj bi povečale napredek industrije v teh bogatih krajih. Za zgradbo se zanima švicarska finančna grupa, ki razpolaga s 100 milijoni dinarjev.

ZA DOBRO VOLJO

Šale so vedno take, da se vrtijo okrog naših dobrih in slabih lastnosti. Včasih so prav mojstrsko izbrane. Seveda pa šale ne sme brati tisti, ki misli biti užaljen. Tudi ob delu se kaj radi nasmejejo:

Stari bohinjski vic. Običajno je, da si krajan in mejaši radi nagajajo. Tudi Bohinjci in Tolminci na oni strani so si ponagajali, vključ temu, da so se radi imeli. Bohinjecan je najbolj razdražil Tolminca, če mu je rekel: »Če Tminca v košu neseš čez Bačo, še škodo napravi«

A: Zadovoljstvo je boljše kot denar.

B: Zakaj?

A: Ker zanj nihče ne prosi, da bi mu jo posodil.

Sprevodnik: Ako kontrola ugotovi, da dama, s katero ste najeli spalni voz ni vaša žena, boste plačali 100 mark.

Potnik: Da, ako ne bi bila moja žena, bi rad plačal 200 mark.

Dijak: Dobil sem brzojavko, da je brat na smrt bolan, prosim za dopust.

Profesor: Povejte vašemu bratu, da sedaj nimam časa.